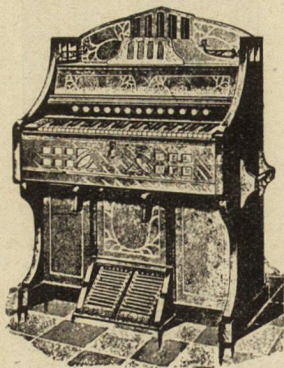


духовъ инструментъ има вече виртуози, какъвто е Иванъ Албенко (русинъ). Въ България такъвъ бѣ покойниятъ Страхилъ Димитровъ.

Хармонимузикъ, нѣм. Harmonium — е музика, предназначена за изпълнение само отъ духови инструменти,

Хармониумъ, нѣм. Harmonium — духовъ инструментъ, подобенъ на органа, който — вмѣсто свирки (както при органа) — има езикови гласове (Zungenstimmen), — металически



Хармониумъ

пластинки, които трептятъ и звучатъ чрезъ произведената отъ свиреца (съ стѣпване), или механически, въздушна струя (вѣтъръ). 1880 Грение построява въ Парижъ първия Х-мъ, нареченъ Orgue expressif — съ свободно трептящи езикови гласове, а А. Дебенъ — 1840, сжщо въ Парижъ, патентира своитѣ Х-ми, снабдени съ повече регистри. Следъ това се внасятъ значителни подобрения, и Х-тъ получава голѣмо разпространение—като замѣстникъ на органа при богослужението въ църквата, въ училището и концертната зала. Има две системи Х-ми: едни, при които езичетата се надуватъ, и други — при които се всмукватъ (ansaugen). Върху предимствата и недостатъцитѣ на двѣтѣ системи се е водилъ горещъ споръ, — всѣка отъ двѣтѣ системи, обаче,

има своя особена звучность: първитѣ звучатъ силно и остро, вторитѣ — меко и нѣжно. На втората система е липсвалъ отначало експресионния регистъръ, като усиляването и отслабването на тона, при старитѣ инструменти отъ този видъ е ставало чрезъ механиченъ фортерегистъръ цугъ, въ по-ново време, обаче, и тази система се снабдява съ експресионенъ регистъръ. Броятъ на езичетата при Х-ма отговаря на броя на клавишитѣ: 5 октави иматъ 61 клавиша, — следователно — и 61 езичета. Всѣки звучащъ регистъръ има единъ редъ езичета, който се нарича „едно свирене“ (Spiel). Най-малкитѣ инструменти иматъ само едно единствено такова свирене. „Двусвирнитѣ“ Х-ми иматъ два реда езичета, а при по-големитѣ инструменти, могатъ да достигатъ и до 9 реда. Отдѣлното свирене при Х-ма, обикновено, се раздѣля за басъ и дискантъ и, съответно на това — трѣбва да се отворятъ два регистрови цуга. Къмъ звучащитѣ регистри спадатъ още и тѣй нареченитѣ „отслабващи“ регистри, като: dolce или sourdine. Едно голѣмо механическо усъвършенстване на Х-ма е тѣй наречения prolongement (продължение) — единъ регистровъ цугъ, чрезъ който се продължава тона, като—и следъ дигането на прѣститѣ отъ клавишитѣ, —последнитѣ оставатъ натиснати. Чрезъ това приспособление може да се получи и органовъ пунктъ, понеже то засѣга и най-низката басова октава. При първия видъ Х-ми—особено значение има и тѣй наречения „перкусионенъ регистъръ“, чрезъ помощта на който става възможно изпълнението на бързи пасажы, трилери и др. Днесъ и двата вида инструменти сж тѣй вече усъвършенствувани, че може, и безъ това приспособление, да се изпълняватъ нѣща съ твърде голѣма сложность, каквито сж възможни и на пианото. Първата система Х-ми, понеже изобретателтъ ѝ е е французинъ, запазва и до днесъ французското име на регистритѣ. Hautbois, Basson и пр., а Х-тъ отъ втората система, понеже е измѣрена въ Америка, се наричатъ още **Американски**. Освенъ практическо значение—като инструментъ за музициране, Х-тъ има такова